

QUEER RIGHTS
ARE CHILDREN'S RIGHTS

RÄTTIGHETSKARTA

OM KARTAN

Hbtqi-rättigheter är redan en del av barns rättigheter, men relationen mellan dem behöver bli tydligare. Därför kartlägger vi i Rädda Barnens Ungdomsförbund och Rädda Barnen hur FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, skyddar hbtqi-barns rättigheter.

**KÄLLOR
+ LÄS MER!**

OBS! Barn som är hbtqi täcks självklart av alla rättigheter som finns i barnkonventionen. Det finns dock vissa rättigheter som är mer relevanta i förhållande till frågor om hbtqi. Det är dessa rättigheter som vi fokuserat på och tagit med i den här kartläggningen. Här ger vi några exempel.

Rädda Barnens
Ungdomsförbund

Rädda Barnen

TECKENFÖRKLARING

FN:S KONVENTION OM BARNETS RÄTTIGHETER, BARNKONVENTIONEN

Artikel 2, 3, 6 och 12 är grundprinciper. Alla övriga artiklar ska tillämpas utifrån dessa. Idag har 196 länder ratificerat barnkonventionen, vilket betyder att de måste följa den enligt internationell rätt.

BARNRÄTTSKOMMITTÉNS ALLMÄNNA KOMMENTARER

FN:s barnrättskommitté är de främsta experterna på barns rättigheter ur ett juridiskt perspektiv. Kommittén skriver allmänna kommentarer om hur barnkonventionen ska tolkas.

YOGYAKARTAPRINCIPERNA förklarar hur de mänskliga rättigheterna ska användas i de specifika situationer som hbtqi-personer möter. I dem beskrivs regeringars skyldigheter enligt internationell människorätt. Yogyakartaprinciperna togs fram av en grupp människorättsexperter från flera länder. FN använder dem när de skriver rekommendationer till medlemsstaterna.

FORSKNING i form av studier och rapporter ger exempel på situationer där hbtqi-barn får sina rättigheter kränkta.

ORDLISTA

Hbtqi: ett samlingsnamn för homosexualitet, bisexualitet, trans, queer och intersex. Begreppet queer inkluderar alla som på något sätt bryter mot normer kring sexualitet, könsidentitet och könsuttryck.

Sexuell läggning: handlar om vem en person blir attraherad av eller blir kär i.

Könsidentitet: en persons självupplevda kön, det vill säga det kön man känner sig som och vet att man är.

Könsuttryck: hur en person uttrycker kön genom till exempel kläder, kroppsspråk, frisyra och röstläge.

Könskaraktäristika: innefattar könskörtlar, yttre könsorgan, kromosomer och/eller hormoner. Intersexpersoner föds med kroppsliga egenskaper som på något sätt bryter mot normerna för hur könsorgan ser ut.

2

ALLA BARN HAR SAMMA RÄTTIGHETER – INGEN FÅR DISKRIMINERAS

Alla länder ska följa och stärka rättigheterna i konventionen utan att diskriminera, oavsett barnets hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt.

Hbtqi-barn är en grupp som ofta får sina rättigheter kränkta.¹ Barn känner sig ofta olikt behandlade på grund av sin sexuella läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika. Diskrimineringen kan se annorlunda ut än bland vuxna, och det kan påverka dem på andra sätt. Att barn inte får sina rättigheter uppfyllda har att göra med många, ofta relaterade faktorer, där ens hbtqi-identitet kanske bara är en del. Denna diskriminering samverkar ofta med diskriminering på grund av exempelvis funktionsnedsättning, ålder, religion, etnisk bakgrund, hudfärg eller socioekonomisk status.²

Könsidentitet och sexuell läggning täcks av uttrycket »ställning i övrigt«. Hbtqi-barn kan behöva särskilt skydd och stöd eftersom de ofta får sina rättigheter kränkta. Regeringar borde införa effektiva åtgärder för att säkerställa detta.³

Enligt Yogyakartaprincip 2 har hbtqi-barn rätt att leva fritt från diskriminering på grund av sin sexuella läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika. Detta skyddar dem i skolan, i hemmet och i samhället. Principen säger även att regeringar i sitt antidiskrimineringsarbete ska ta hänsyn till hur diskriminering på grund av ens hbtqi-identitet förstärks av andra former av diskriminering, våld, hat och exkludering, som sker på grund av till exempel funktionsnedsättning, ålder, religion, etnisk bakgrund, hudfärg eller socioekonomisk status.

3

BARNETS BÄSTA SKA VÄGA TUNGT I BESLUT SOM BERÖR DEM

Barns egna intressen ska spela roll i alla beslut vuxna tar som berör dem – det är barnets rättighet. Det innebär att när vuxna tar beslut om barn så ska en bedömning av barnets bästa göras, och vad som bedöms vara barnets bästa ska väga tungt.

I beslut rörande hbtqi-barn görs inte alltid en bedömning av barnets bästa, till exempel i beslut om ett barns rätt till könsbekräftande vård och behandling⁴, ändring av juridiskt kön, eller vid medicinska och kirurgiska ingrepp på intersexbarn.⁵

Principen om barns bästa används istället ibland för att försvara handlingar som går emot barns rättigheter, till exempel för att förbjuda diskussioner om hbtqi med argumentet att det kan hindra barnets »moraliska utveckling«, eller för att utföra omvändelseförsök* på hbtqi-barn.⁶

Barnets identitet, där sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck är en del, är viktigt att tänka på vid en bedömning av barnets bästa. Barnrättskommittén säger också att för att förstå vad som är barnets bästa⁷ så måste man ta in och ta hänsyn till barnets åsikter (art. 12).⁸ Barnrättskommittén understryker att principen om barns bästa inte kan användas för att försvara handlingar som går emot barnets rättigheter.⁹

Enligt Yogyakartaprinciperna så får idén om barnets bästa inte användas emot barn som identifierar sig som hbtqi. Hbtqi får inte ses som »oförenligt« med idén om barnets bästa. Det understryks bland annat i Yogyakartaprincip 24 och 32.

6

BARN HAR RÄTT TILL LIV, ÖVERLEVNAD OCH UTVECKLING

Varje barns rätt till liv ska erkännas och länders ledare ska göra allt de kan för att säkerställa varje barns överlevnad och utveckling.

För många hbtqi-barn kränks rätten till liv, överlevnad och utveckling till exempel genom hatbrott. Hbtqi-barn blir mördade¹⁰, misshandlade¹¹, utsatta för terroristattacker, verbala kränkningar¹², näthat¹³ och sexuellt utnyttjande på grund av deras hbtqi-identitet.¹⁴ Suicidförsök, suicidtankar, och suicid är även vanligare bland barn och unga hbtqi-personer i jämförelse med jämnåriga heterosexuella cispersoner*.¹⁵

För att leva och överleva behöver hbtqi-barn få de mest grundläggande behoven tillgodosedda, som till exempel skydd från våld, duglig bostad och bästa möjliga hälsa. För att utvecklas behöver hbtqi-barn till exempel få sin identitet bekräftad, känna sig trygg i skolan och på fritiden, vara delaktiga i sitt eget liv och inte diskrimineras.¹⁶

Enligt Yogyakartaprincip 4 ska ingen människa kunna bli avrättad eller fråntagen livet på grund av sin sexualitet, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika. Regeringar ska också motverka hatbrott som sker mot hbtqi-barn på grund av deras identitet.

BARN HAR RÄTT ATT UTTRYCKA SIN MENING

Barn har rätt att delta i beslut som berör dem och få sina åsikter nogga övervägda, till exempel i relation till ens relationer, könsuttryck och könsidentitet. Artikel 12 är därför nära sammankopplad med artikel 8 – rätten till identitet, och artikel 16 – rätten till privatliv. Barn har enligt artikel 12 också rätt till att utöva inflytande i politiken och vara delaktiga i beslut och frågor som berör dem.

Hbtqi-barn får inte sina åsikter och behov tagna på allvar på grund av normer om ålder där barn ses som omogna, instabila, under utveckling och i behov av skydd, samt ett vuxenperspektiv på hbtqi där man utgår ifrån en vuxen persons sätt att leva ut sin sexuella läggning, könsidentitet och könsuttryck.

Heterocisnormen* har också en inverkan på synen på hbtqi-barns åsikter.¹⁷

Medicinska och kirurgiska ingrepp med syfte att skapa mer normativa yttre könsorgan utförs på intersexbarn innan de har förmågan att uttrycka sin mening och ge sitt fulla samtycke.¹⁸

Unga hbtqi-personer som vill göra sig hörda kring politik och samhällsfrågor på ett organiserat sätt, utsätts för mycket hot och hat på grund av sin identitet.¹⁹

Barn har rätt att uttrycka sig fritt och har rätt till respekt för sin fysiska och psykiska integritet, könsidentitet och möjlighet att bestämma över sig själva.²⁰ Ålder och mognad är en faktor som ska vägas in i vad som sägs och uttrycks från barnet, men ska aldrig användas som en ursäkt för att inte göra barn delaktiga.²¹

Yogyakartapinciperna 25 och 27 belyser att det är särskilt viktigt att säkerställa hbtqi-personers rätt till delaktighet och inflytande på samhällsnivå, utan diskriminering eller begränsningar.

Princip 32 i Yogyakartapinciperna (rätten till fysisk och mental integritet) understryker att barns fulla och informerade samtycke måste ges innan någon form av ingrepp kan ske för att ändra deras könskaraktistika, annars kränks deras rätt till inflytande.

BARN SKA SKYDDAS MOT ALLA FORMER AV VÅLD

Ländernas ledare ska göra allt de kan för att skydda barn mot fysiskt och psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp.

Hbtqi-barn är i högre utsträckning än andra barn utsatta för olika former av våld på grund av vilka de är, både i verkliga livet och online.²² Det är till exempel vanligt att barn som bryter mot normer kring kön och sexuell läggning utsätts för omvändelseförsök genom både fysiskt våld, sexuellt våld, psykiskt eller verbalt våld.²³

Det är vanligare bland unga hbtq-personer att ha utsatts för sexuellt våld, övergrepp, trakasserier och utnyttjande jämfört med andra unga.²⁴ För hbtq-ungdomar som lever i hederskontexter* är risken stor att bli utsatt för sexuellt våld när deras sexuella läggning eller könsidentitet blir känd, med syfte att »uppfostas» till att inte vara hbtq.²⁵

Kirurgiska ingrepp på intersexbarn, som utförs utan samtycke, kan ses som en form av våld när de inte är medicinskt nödvändiga.²⁶

Regeringar måste bemöta våld och diskriminering mot sårbara eller marginaliserade grupper, som till exempel barn som är lesbiska, homosexuella och/eller trans. De ska också arbeta förebyggande för att säkerställa att dessa barn garanteras sin rätt till skydd på samma sätt som andra barn.²⁷ Barnrättskommittén har fördömt alla försök att »förändra« sexuell läggning och könsidentitet hos barn, samt påtvingad kirurgisk eller annan behandling av intersexbarn.²⁸

Enligt Yogyakartaprinzip 5 har hbtqi-personer rätt till personlig trygghet och att regeringen ser till att de skyddas från alla former av våld, oavsett om detta våld utövas i hemmet, i skolan eller i samhället. Yogyakartaprinzip 35 säger att dessa rättigheter även gäller online. Yogyakartaprinzip 10 säger att alla har rätt att vara fria från tortyr och annan grym, omänsklig eller nedvärderande behandling som sker på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika. Det inkluderar omvändelseförsök.

22

BARN PÅ FLYKT HAR RÄTT TILL SKYDD

Barn riskerar att inte få sina egna asylskäl prövade i skuggan av sina föräldrar.²⁹ För hbtqi-barn är det här särskilt viktigt då deras identitet skulle kunna vara ett asylskäl. När barn väl hörs får de ofta deras berättelse och identitet som hbtqi ifrågasatt. Det är för att det finns ett vuxenperspektiv och ett heterocisnormativt* perspektiv som präglar förväntningarna på hur en ska vara som hbtqi.³⁰

Hbtqi-barn som söker asyl på grund av förföljelse eller bestraffning på grund av deras sexuella läggning eller könsidentitet har rätt till skydd och att få sina ansökningar behandlade rättvist.³¹ Länder borde ta hänsyn till den särskilda utsatthet som migrerande barn kan drabbas av till följd av sin hbtqi-identitet, under hela migrationsprocessen.³² Barnrättskommittén understryker att de som företräder barnet i asylärenden ska känna till dess bakgrund och kunna företräda barnets intressen. Om det råder trovärdighetsproblem kring barnets berättelse borde beslutet dessutom alltid fattas till barnets fördel.³³

Enligt princip 23 i Yogyakarta-principerna så är förföljelse, rädsla för tortyr eller andra former av grym, omänsklig och nedsättande behandling eller bestraffning på grund av ens sexuella läggning eller könsidentitet, ett giltigt asylskäl. För att asylsökande hbtqi-barn ska få det skydd och stöd de behöver krävs det bland annat, enligt tillägget till Yogyakarta-princip 23, ett respektfullt bemötande, tillgång till trygga boenden, samt kompetent juridiskt biträde och tolkar med hbtqi-kompetens.

24

BARN HAR RÄTT TILL BÄSTA MÖJLIGA HÄLSA OCH VÅRD

Barn ska få bästa möjliga hälsa och vård uppfylld av staten. Artikel 12 kräver att det görs en bedömning av barnets bästa samt barnets individuella behov och situation för att säkerställa hbtqi-barns rätt till vård, och för att veta vilken behandling barnet behöver. Barnets åsikter ska i enlighet med artikel 12 vägas in.

Normbrytande sexualitet och könsidentitet bidrar ofta till en särskild utsatthet i relation till rätten till hälsa, både i relation till fysisk, psykisk och sexuell hälsa.³⁴ Hbtqi-barn och unga hbtqi-personer löper till exempel stor risk för depression, ångest, missbruksproblem och suicidalitet.³⁵

För intersexbarn kränks ofta rätten till hälsa i tidig ålder. De icke-nödvändiga medicinska och kirurgiska ingrepp som utförs utan samtycke på vissa intersexbarn har ofta visat sig skapa negativa mentala och fysiska effekter.³⁶

Många hbtqi-barn väljer att inte söka vård på grund av rädsla för diskriminering och negativa reaktioner, får stå flera år i vårdköer utan stöd, eller nekas vård.³⁷

Det är statens skyldighet att säkerställa alla barns bästa möjliga hälsa, utan diskriminering på grund av till exempel sexuell läggning och/eller könsidentitet.³⁸

Yogyakartaprinzip 17 säger att alla människor har rätt till den högsta uppnåeliga standarden av fysisk och psykisk hälsa utan diskriminering baserat på ens sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Det innebär att hbtqi-barn ska ha tillgång till sjukvård och psykosocialt stöd, inklusive transvård, samt att de inte ska utsättas för skadliga behandlingar, som till exempel omvändelseförsök eller icke-nödvändiga medicinska eller kirurgiska ingrepp som utförs på intersexbarn i tidig ålder.

Enligt tillägget till Yogyakartaprinzip 17 ska staten säkerställa att vårdutbildningar innehåller kunskap om sexuell, fysisk och psykologisk mångfald och hbtqi-personers mänskliga rättigheter.

BARN HAR RÄTT TILL UTBILDNING

Alla barn har rätt till tillgänglig utbildning, och möjlighet att ta sig an utbildningen.

Både öppen och dold diskriminering på någon av de grunder som anges i artikel 2 i barnkonventionen kan försvåra eller helt hindra barnets förmåga att dra nytta av utbildningsmöjligheterna.⁴¹

Hbtqi-barn utsätts ofta för olika typer av våld, mobbning, trakasserier, kränkningar och oförståelse i skolan.³⁹ Det påverkar hbtqi-barns hälsa, känsla av trygghet och frånvaro, och i längden även deras skolresultat.⁴⁰

Enligt Yogyakartaprincip 16 så har varje barn, oavsett sexuell läggning eller könsidentitet, rätt till en inkluderande, trygg och icke-diskriminerande utbildning. För att uppfylla det ska det finnas möjligheter för elever att kunna klaga och anmäla våld och diskriminering. Läroplaner ska också enligt tillägget till princip 16 främja respekt och förståelse för mångfald i relation till hbtqi-rättigheter.

31

BARN HAR RÄTT TILL LEK, VILA OCH FRITID

Hbtqi-barn upplever ofta att de inte är välkomna, känner sig trygga eller har möjlighet att delta på mötesplatser på fritiden, i fritidsaktiviteter eller på offentliga platser. Det är till exempel för att man har upplevt dålig behandling på fritiden på grund av ens sexuella läggning och/eller könsidentitet.⁴² Hbtqi-barn är dessutom mer utsatta på internet än andra barn och det är framförallt vuxna som står bakom hotet och hatet.⁴³

För att förverkliga artikel 31 måste regeringar aktivt arbeta mot socialt utanförskap, fördomar och diskriminering, och främja en säker, trygg och tillgänglig fritidsmiljö. I arbetet ska det ingå insatser för att ge barn egenmakt och kunskap så att de kan vara säkra och ansvarsfulla på nätet. De ska även kunna rapportera om de upplever eller ser våld.⁴⁴

Enligt Yogyakartapincip 35 och tillägget till princip 2 är det viktigt att säkerställa att alla, oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika har tillgång till trygga offentliga omklädningsrum och toaletter, samt kan delta i sportaktiviteter i linje med deras könsidentitet och utan att diskrimineras. Yogyakartapincip 36 säger att alla har samma rätt till skydd både online och offline, och till att få tillgång till information och kommunicera online utan att utsättas för våld, diskriminering eller annan skada på grund av ens hbtqi-identitet.

* **OMVÄNDELSEFÖRSÖK** är när någon genom tvång eller påtryckningar blir uppmanad att ändra eller dölja sin sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

* **CISPERSON** är någon som upplever sig och blir läst som det kön hen blev tilldelad vid födseln.

* **HETEROCISNORMEN** är de sociala regler som säger att det »normala« är att vara heterosexuell och cisperson, och där hbtqi-personer anses vara normbrytande.

* **HEDERSKONTEXT** är ett sammanhang med en idé om att individens handlingar påverkar familjens rykte och heder. Det kan leda till krav på att följa strikta normer och avstå från mänskliga rättigheter för att upprätthålla hedern.

Views and opinions expressed are those of the author only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Commission's Directorate General for Justice and Consumers. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

**Finansieras av
Europeiska unionen**